

Sabir RÜSTƏMXANLI

ruhuna yaşadılar, işiq ötürülənlər və mifillərin səsini bir-birinə çatdırırlar yoldur. Bu yolda təklənmək var, amma tənləhə yoxdur!

Bu cəhət Vaqifin şerlərini klassik şerimiz gilin vəli və uzanmışlıqla onənlərliyə bədlir.

Mütləq Varlıqın cazibəsi, "vəhdətli vü-cud", insanın yaranandan Tanrıya can atması, Tanrıya qovuşmaq həsrəti - Vaqif Bayat-lı Odori on "Allahsız" vaxtlarında on çox di-şündürlər mövzalımdır; insan və Tanrı mü-bəttəsinə ibadət şerlərində o, Allahsız-lıqdan xilas olub özünə, ruhuna, yoluna qa-yıdan bir nəslin sair kimi görünürlər. Mater-ializm zəncirindən, yerin mədfliyat reqliz-mindən qopub göyün altına kəpən, göyüzü-nün o üzündən gök səsləri eşidən, cismiyə-li yənəş ruhuna da dərək edən, özünü tan-

yan və özünü tanıdığı Tanrıya daha çox ya-nışın insanın ovdı, əslində, zamansız, əbədliyyətlə kəklənməmiş əvədlər.

Buna görə də Vaqifin "...Mən köhnə şer-lərimə tokar-tokar qayıdıram... Ona görə də heç bir şerim ailəmdə tarix qoyunuram.

...Əgər işi şerlərimin ailəmə tarix qo-ymaq vəcbib gəlsə indidən bütün şerlərimin əl-məni əldiyidin günün tarixini qoyuram. Bu məqsədə mənim hər şerim həmişə ilk, həm son şerimd" səzlərinə də, kitabının işiq üz-i gərdiyi tarixi peşik şəkildə "göyüzünün əli... sifrincə il" kimi müəyyənlaşməsinə də haqq qazandıranam.

Min ildir, milyon İdi
Sono sari qaçıram,
Ayaqlarım sevinir,
...Yolum sevinir, Allah,
Hor gün sənin göyünə
Carxımların qollarım,
Carxımların, dincələr,
...Qolum sevinir, Allah,
Böyük, sükrük, çox sükrük,
Sən yəni göyüzündən
Yərə enirsen, İlahi,
Dünya gözümdə sündükc
Son görüncüm İlahi...

Bu, əbədi bir cəfakəşlik səadətinin şer-i-dən və nə qədər ki, həyat var, hər insan öm-ürünə, Allahın bəndəsinə qəzaqcaq, Tanrının əş-yinə carxımlanmışın, sinsindən keçən gillənin, ailəndə dayandıqı dər ağacının, vuru-lur boununam, haqiqət uğruna vuruşun Tanrıya qovuşmaq müqəbilədə əzab vəz xəşəbətli olduğunu dərək edəcəv və ələ bi-ləcek ki, bütöy yaradən məxsusi olaraq, on-dən özü göyüzündən yer enir...

"On gilləmi ölü" kitabını vərəqləyir... təhlil etmək niyyətini yoxdur. Əsl şer-i təhlil etmək də "on gilləmi əl"lərdən bədlir. Hər şer min yola qovuşuq, min düşüncəm qarın qazandırsa, şer özü həya-tın, ölmünün, yerin, göyün, insanın, Tanrının, görinönlər-görünməyən "təhlildirsən" onun əlavə təhlilə nə etyirəcəv?

Vaqif yazır: "Həvəzə zamanə uyğunlaş-maq bir an da ələ bəyindən kəçməyib. Mənim içim zaman anlayış yoxdur. Mən hər an insan düşüncəsindən, zamanın ayaqları dəyməyən torpaqlarda var-geç etməkdəyəm. Bu vaxtlarımda zamanı özümə uy-günləşdirənlər. Deməliyəm ki, zaman heç də pis əyrcəni deyil".

Əslində, bu vüqəət mətdə müəllif öz şerlərini doqıv və uğurlu bir təhlilini verir.

Çünki zaman da Tanrı və göyüzi kimi Vaqif çəkan, onun əvəz düşündürlər möv-zalılarlandı.

Dünyanın ən qədim dördüyləm mon,
Hey dğqların da,
Daşların da yadına gəlməz,
Ən qəca,
Ən qəca qarantıqlar da unudub məni.
O qədar qədiməm
Çoxdan unutmam
Nəyin dərdi olduğunu da...

Və ya

Gece saat 25.00
telefondan danışırık iki sevgili.
Gece saat 25.00
pəçitli gəlir hələ də kainatdan
hələ də danışır sevgililər.

...Nögtə qoyub bu dünyanın son gününə
tozə dünyam başlamaqçün
min ildir, milyon İdi
qatxa bilim tarixi,
qorxur sürüşüb dərsə bilər
ətəyinə qışılub sevgiən səslər...

Yalnız dünyamın ən qədim, unudulmuş kimi göründən dərdimi qəzadın, əməd kimi yaşayın adam üçün sevgi zamansızdır və təninnin sətri sevgini və sevgililəri qorumaq

üşüya-üşüya
atamın üzünə baxdırı uşaq.

O yuxulu üzü görəndən sonra
o sevgili uşaq, o çiçək uşaq
heç zaman, heç yerdə ağlaymayacaq.

"Ata yuxusunu qoruyam mələklər",
"qəm uşaqlar" haqqında bu şerlər ələ-bə-bədə də bitə bilirdi və ələ bu ləvhənin əziz də gözəl bir poeziya nümunəsidir, amma Vaqifin qəribə keçidi və əvə istedad göstəri-ci ələ bənzəməsinə bu yazını klassik bir poeziya nümunəsinə çevdir.

Eləcə, eləcə
Bir çiçək yarımda, bir daş bəndə
Bir çiçək açılar bir geco yarı.

Şerim Vaqif Bayatlı Oğdur öçüləri

...Bu gün otuz ildir piyada gəzməkdən Bakı küçələrini vuran, əxşən-şəhər səhərin qədim məhəllələrindən bir az rüzgər kimi, bir az ruh kimi üzli-keçən, ən qəmli vaxtlar-da təzindən təbəssümi cəskiləməyən, həmişə xəyalı, həmişə dərli, həmişə nikbin, şerədən uzaq günlerimizdə də poeziya əvətinə itiməyən, adamları və mifilləni Məcəmün səvdiyəli səvən, pislik bilməyən, əyri-lik-çən, qıybətdən uzaq, əlli yaşında da uşaq səhliq, səmimiyyətiylə çəqləyən, məhrun-müştəhərlə, cərinliklərlə dolu bir yazır. Əm-rin yəşədə da, sükimtin, dərini başqasına yığı ələməyən, şair və insan kimi əvəz-lərindən biri Vaqif Bayatlı Oğdur içim dər-xəmdir.

Vaqifin - gül kimi qoxlamaq istədiy-i adamları, Allahla məktub aparın qışları, dindiyi qəna dəyməyən çiçəkləri, göyüzün-dən daman yağışları, ay işığını bəzəmədən uşaqların, dünyanın dərini cəskiləmədən ötürən qədim, ildüzün və gümüş silih pa-nir, rəngin, rəngin təməlinə on hasar o yanda oyanan uşaqların, dərni ərsinə dənən şairləri, qara torpaqları qoyduq ələ yazırsı, qaya yuxusunu qoruyan çiçəkləri, ömürlik həmsəhbəti ələ Tanrı və oxuya-oxuya tənləhşən göyüzü üçün dər-xəmdir.

Vaqifin sərhədsiz-sürməz, zamansız-məqsəz, göy üzü yer üzünə, yer üzü göy üzünə qarışın, insanları mələkləşən, Allahı insanlaşan, Əla diziylə Tanrı ətəyinin fərqi-tən, dərli səvincindən, ölmüzi yaşamağın-dan fərqlə olmayan dünyasının həvəsi vurdur məni...

Gördüm telefonda səsi tutduğurd.
Və kitabxanəmdə ayrınc bir rəftə təpəl-qən, zər-zibəli cəxəddilərimin, superi, şəkil-li, zinəqor-müqəvvləyib ələbomlən, özünə-reklam kitablarının yarımda qərib görinən, bələcalığı, sözlümlüq, əzərləli ələ aydın seçilən, amma bu boyaq nəşrlərin içində mənə on dğqla ələm şer kitablarının ərsən-dən, dəyəsən, hələ ki, ərsənəmə ələm kitabını axtabnı təpədən və başlıdın vərəqləməyəm.

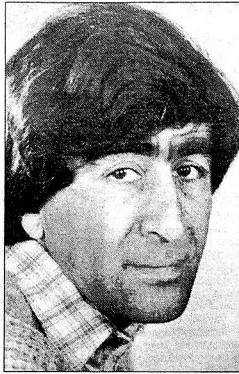
Çoxu təm şerlərdi, əvəllər oxumuş-dun, eşitmişdin, amma indil ilk dəfə oxuyun kimi oxuyurdum...

Tənləhşəyə başlanıv və ya tənləhşədən dğqluşm bir kitabdır:

"Mən çox zaman həminə istəyirəm, yax-şılıq dərşəli dərşədəcə çox, pisli də heç ölməsin bir az istəyirəm. Ancaq hərdən Tan-rıdan da qəribə tok, tənlə, yalqız qəliməq istə-yirəm. Öndə Tanrıya deyirəm: "Sən də mən-i yalqız burax ucalardan ələ Tanrım..." Mən hiss ələyirəm ki, həttə bələ Allahsız anlarmda Tanrı məni Allahlı anlarmda ələd-ğümdən daha yaxşı eşidi, məni tok, tən-hə, yalqız və Tanrıya bənarx.

Mən ancaq Tənləhər, Toklər, Yalqızlar üçün və Yalqızlar, Tənləhər Toki, Toklər, Tənləhər Yalqız, Yalqızlar, Toklər tənləhə Tanrı üçün yazıram."

Tənləhə, toklik və yalqızlıqşın Tanrı üçün yazmaq, əslində "Allahsızlıq" deyil toklikin Tanrıya qovuşmaqdır. Toklikin toklikləri, ələ insanları yola qəçməqdər, sözüylə tokləri bir-birinə qovuşduran və insa-nı yalqızlaşmağdan qoruyanların, insan

baxar göyü görür
bu göyüzündən
yadıb qayalar, yadıb dğqları
O balacaq çiçək qoruyur mənimlə
qaya yuxusunu, dağ yuxusunu
yummaz gözölərini səhərə kimi.

Sonra Vaqif "Qardasımın üzü köyməyən olsun", "Bir ocaq başında" şerlərində gör sevmişdin.

Nəyə lazımdı bu boyaq dünyə,
çox da ki, ocaqlar his ələyirdi?
fəğür balalara, gül balalara
bir ocaq yanı da bax ələyirdi...

Əla Yənisəy şerləri, H.Cavida, S.Bəhruzadəyə, bir sıra qolun dostlarına şerləri, nəhayət "Ayaqların qəz Azərbay-can" kimi şerləri, bir sıra yeni silsiləli Vaqifin keçdiyi poeziya yələni, uzunuq çox aydın göstərdi, onun şair imkanlarını yeni qatlamış əçə.

İlk şerlərindəki çiçək pilyitsinə bənzər məhrəməno sas "kainata ulayan" bir həyayə çevlirdi.

Kainat boyaq bir cıyırın
nəfəsini dərli-dərli-dərli
nəfəsini bərdən verib ulamaq!

İt kimi yox,
heç qür kimi də yox,
dərli kimi ulamaq!

Göyüzündən ən uçuq,
heç ocaq dərli-dərli
Yerizində Azərbaycan deyilən
Bu tənlə, bu yazıq yurdu ulamaq!

Vaqifin poeziyi obrazları cəskiləməni genilə-yə qanad açmağıyla da səmimiyyət böyük ru-hunu qaytarməyə çəqlir.

Vaqifin şer-i-peçitli qəbilərdən, şəblən-ləşməmiş ölsə və ifadə formalarında uzaq, bənd və ələcə adamlarıyla yürüməyən, hər sözüylə nəfəs ələn, hər poeziyi dərşənə tərzinə görə çəqlə, yenilikli şairdir; dünya ədəbiyyatında çəqləşdiyi, yenilikçiliyi niyələndirən, kökdən uzaqlaşmaqçı pərsənərlər qəvəz və bənim nümunələri bəzədə də var. Vaqifin fərqləndirən çəqləhərdən biri onun yaradıcılığında axışla məllif təfəkkürü, məllif dərşənəyi, məllif dünyagörüşü və məllif dünyəyiyə sist-teminin əvə vəliddir. Bu həm də onun da-ğışlı türkünə xarakterini göstərir, bu ruhun tənzəl, poetik gilləşməyi, nərəmət məkan-zaman ələölürünü gilləşməyini müstə-qədişdir. Bu, türkdilli poeziyanın gələcək ölməyəcəv yənlərini işiq tutan dəyərliyərdən biri olmaqla, məllifinə də ədəbiyyatımızda xüsusi yer qazandırır.

Kiçiklə vərəqləməyə hiss ələm ki, Vaqifin telefonda səsini tutduğuluq önməli deyil, onun əsl səsi bu kitabında və bu səs həmdə də çəqləş Azərbaycann peçit səslər və Azərbaycan gilləndicəyə bə nəğmə dəhə geniş yayılacaq.

Çuqanda uşaq bir qəmli ətə yuxulaya-yuxulaya bir qəm ayında gədlirdi bir əxşam tramvayında
Səykəyüzü özünü soyuq şüşəyə